

OPBOUW



WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN
uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

K. B. Holwerda, Arnhem

De verstokte farao (Over Exodus 7-15)

Gevolgen van de geboden uitleg

In het voorgaande trachtte ik duidelijk te maken, dat verharding van iemands hart door de HERE niet een noodlot is dat een mens zó maar overkomen kan. We zagen dat de verstokte farao zich begaf in een *proces* van opstand tegen God. Waarin hij dan op een gegeven moment niet meer terug kàn en van de HERE ook niet meer terug mág! Laten we nu wat consequenties onder ogen zien.

Ik liet hen gaan in de verstoktheid van hun hart,

– aldus de HERE in Psalm 81 : 13. Dat gebeurde niet zó maar! Neen, het gebeurde toen het (gros van het) volk niet naar Zijn stem luisterde, Israël onwillig was tegen Hem, vs 12. De gevolgen zijn vreselijk. 'Noodlottig' is hier niet overdreven. Immers, *daarom* liet Ik hen gaan in de verstoktheid van hun eigen hart, *zodat zij in hun eigen raadslagen wandelden*. Er kan een mens en het volk van God niets ergers gebeuren dan dat de HERE zegt: je wilt niet naar Mij luisteren? Dan mág je niet eens meer! Zoek het nu zelf maar uit! In de Bijbel hoeft dat niet met de termen 'verharden' of 'verwerpen' aangeduid te worden, terwijl toch die zaak in geding is! Het gaat in Psalm 81 immers over wat Israël dééd met Gods verlossing! De grote voorbeelden zijn ontleend aan uittocht en woestijnreis. Voorbeelden uit Exodus, dus.

Saul

Ik vraag me nu af, of zoiets als we boven vonden, niet het deel geworden is van Israëls eerste koning, Saul. De man was begonnen machtig op te treden door de Geest des HEREN! Gaat zich daarna eigenmachtig gedragen. De mentaliteit van Saul in 1 Sam. 13 is al voelbaar anders dan die in 1 Sam. 10 en 11. In 1 Sam. 15 : 1 v. maakt Samuël Saul toch wel duidelijk dat de volgende opdracht

proef op de som van zijn bereidheid tot gehoorzaamheid is. Als Saul dan toch wéér eigenmachtig optreedt, is het uit met zijn koningschap, 15 : 23. Verworpen als koning – zeggen wij – dat is toch niet hetzelfde als verwerpen als kind van God?! Inderdaad niet. En toch: wordt het dan niet Sauls krampachtig vasthouden aan zijn koningschap dat hem dan tenslotte noodlottig wordt? Ook in een proces: van kwaad tot erger?

Israël zelf

Kan zo'n proces ook in het spel zijn bij het volk als geheel? Het valt me vaak op, dat in de waarschuwingen van de profeten aan Juda in het begin nog de mogelijkheid bestaat dat de HERE de aangezegde straffen afgelast. Terwijl later (Jeremia, Ezechiël) het gericht onafwendbaar is geworden. Alleen geborgenheid in dat oordeel staat dan nog open voor de 'ootmoedigen des lands', zegt Zefanja, 2 : 3. Trouwens, geeft diezelfde Zefanja de 'fasen' in de ontwikkeling van het oordeel van God niet aan in 3 : 7 en 8? Waarbij er in het eerste geval nog een weg terug is, in het tweede niet meer?

Naar Romeinen 9

De lezer zal al begrepen hebben: dit alles wordt hier overwogen om ons van dienst te zijn bij Rom. 9. Een hoofdstuk waar we hier niet omheen kunnen. Juist Exodus wordt er aan-

Inhoud

- 337 Ds K. B. Holwerda,
De verstokte farao
(over Exodus 7-15)
- 338 Drs W. G. Rietkerk,
Kerkverlating en diakonie
- 340 D. W. L. Milo,
Henoch
zijn engelen geslachtloos?
- 341 D. v. d. Wekken,
Tien jaar gezamenlijke
kerkdiensten in Almere
- 342 T. Hoekstra,
Nieuwe boeken

gehaald. Precies als het gaat over verharding, en wel verharding door God! Zie Ex. 9 : 16 en Rom. 9 : 17. Het gaat daar over het recht van God, vrijmachtig te beslissen tot iemands oordeel. Als Paulus dit uiteenzet doet hij dat op gevaar af, dat men de God van ontferming en verharding *willekeur* zal verwijten. Immers, het lijkt willekeurig in vs. 18, en Paulus verwacht dat verwijt ook, vss. 19 v.

Daartegen voert hij allereerst aan, wie wij mensen wel (denken te) zijn, dat we kritiek durven hebben op God. Om Gods vrijmacht te staven spreekt Paulus over de vrije beschikking van de pottenbakker, vs. 21.

Het tweede argument is wéér ontleend aan Gods doen met de farao in Exodus. Paulus zegt, dat God de toornvoorwerpen (dus de farao c.s.) waaraan Hij zijn toorn heeft willen tonen en Zijn kracht bekend maken, ook nog met veel lankmoedigheid heeft verdragen. Er is dus geen sprake van, dat God hun harten zó maar verhardde. God had juist veel geduld met hen.

Deze handelwijze van de HERE met **337**

de farao c.s. moest *dienen* – zegt Paulus – om de rijkdom van Gods heerlijkheid over de voorwerpen van Zijn ontferming te onderstrepen. M.a.w. in Zijn keuze het hart van de farao te verharderen, onderstréépt de HERE de heerlijkheid van Zijn ontferming bij Zijn gunstelingen!

Ten verderve toebereid

Ja, zal iemand zeggen: alles goed en wel, maar het zal je löt dan toch maar wezen, door God voor het verderf bestemd te zijn! Want zó verstaan wij de woorden: voorwerpen van Zijn toorn *'die ten verderve toebereid waren'*. Dat *'voorbereiden tot het verderf'* is op het eerste gezicht iets dat God met die mensen doet.

Nu heeft men uit het bovenstaande wel begrepen dat – naar mijn inzicht – daar in het *laatste* stadium van de verharding van de farao inderdaad sprake van is: God verhardt zijn hart. Paulus heeft het hier dunkt me echter over het *eerste* stadium van de verharding van de farao, nl. zijn eigen verharding van zijn hart. En wat blijkt? *'Ten verderve toebereid'* kan worden vertaald in de lijdende vorm. Zoals onze vertaling ook doet. Hier kan echter ook vertaald worden met *'die zichzelf tot het verderf toebereid hadden'*, de handelende persoon in de ontwikkeling in verkeerde richting is dan niet God, maar de mens die zich tegen God verzet zelf!

Dat is wat Paulus hier benadrukt: er is sprake van mensen die zelf hebben *'voorgesorteerd'* op de weg naar het kwade. Daarbij heeft God hen ook nog met veel lankmoedigheid verdragen. Maar wie wil de HERE nu het recht betwisten om op Zijn tijd en wijze deze mensen die ten kwade kozen, ook tot voorwerpen van Zijn toorn te bestemmen?

Besluit

Twee opmerkingen tot slot. Als ik met het bovenstaande gelijk heb is de tegenstelling tussen *'ten verderve toebereid'* vs. 22 en *'die Hij tot heerlijkheid heeft voorbereid'* vs. 23 dubbel!

Degenen die beginnen ons zelf tot het verderf te bestemmen zijn *wij zelf* van nature! Degene die Zich vrijmachtig ontfermt is *de HERE*. Zijn genade ten leven is de enige tegeninstantie tegen onze fatale drang tot zelfvernietiging.

Vervolgens: ik durf niet meer te zeggen dat God een mens bestemt tot het verderf. De HERE verwerpt alleen wie Hem metterdaad verworpen heeft, en dat gebeurt in een proces waarin van de kant van de HERE veel lankmoedigheid wordt geïnvesteerd.

Voor een *'zo maar'* verharderen van ons hart door God hoeft en mag geen mens bang zijn! De God van Israël, de Vader van Jezus Christus is zo niet!

reformeerde Kerken niet zo'n hoog percentage zijn, maar ook daar is de uittocht enorm.

Mijn punt is dat kerkverlating voor mij niet een zaak is van statistieken en sociologisch onderzoek, het is een dagelijkse werkelijkheid, die bij mij gezichten oproept, die ik niet meer zie, en die mij soms ertoe brengt aan mijzelf te twijfelen of zwarte gedachten te koesteren over kerk, christendom en christelijke gezinnen.

Als ik mij er toch aan waag om op deze dag over dit onderwerp te spreken is het om drie redenen.

Kentering?

1. Ik zie een zekere kentering. De eigen jongere leden van de laatste jaren blijven – binnen bepaalde beperkingen – sterker trouw aan de eigen kerk dan 10 à 20 jaar geleden. Een periode van rustige ontwikkeling van de Nederlands Gereformeerde Kerken heeft hen goed gedaan. De jongerendagen, van N.G.J. tot Flevofestival trekken veel bezoekers en ook buiten onze eigen kerken komt er zoiets als een stabilisatie – of is de wens de vader van de gedachten? In ieder geval is de eerste reden voor mij om hierover te spreken toch hierin gelegen dat ik dit verschijnsel van kerkverlating uit de sfeer van het doemdenken wil weghebben. Toen Prof. Berkhof afscheid nam van de Leidse Universiteit, vroeg een journalist hem wat hij voor verschil zag tussen zijn eerste optreden als professor ik weet niet hoeveel jaren geleden en nu! Hij antwoordde: vroeger had iemand zijn/haar keuzes gemaakt rond de twintigste levensjaar. Nu kom ik talloos veel jongeren tegen, die pas rond hun dertigste tot een beslissing komen. D.w.z. velen hebben een veel langere aanlooptijd nodig om hun weg ook in het geloof te vinden. Vormingswerk onder laat-volwassenen zal steeds belangrijker worden.

Weg uit het doemdenken! Dat bevorderen wij ook door door te blijven praten, door niets onbespreekbaar te laten liggen, misschien wel door zelf mijn angsten en twijfels eerst eens recht in de ogen te zien zodat soortgelijke twijfels bij jongeren niet langer onder hoge druk en spanning tot onbesproken taboe's worden. Dit is de enige reden waarom ik een boek als dat van P. van der Ploeg „Het lege testament” over kerkverlating kan aanbevelen. De eerlijkheid waarmee hij praat over de belevingswereld van de jongeren helpt mij om ook zelf met hen dóór te praten over de grondvragen: maar hoe denken jullie dan over na dit leven, wat de zin is van je leven etc. Of als je er niet over denkt, waarom niet en wat zijn dan je diepste wensen en hoogste idealen? Kortom: de lichtpunten van een nieuwe tijd, oog voor de complexe samenleving en de veelheid van keuzes waar jongeren vandaag vóór staan in eerlijkheid en openheid kunnen ons helpen om dit onder-

W. G. Rietkerk, Utrecht

Kerkverlating en Diakonie (1)

Lezing gehouden op de Diakonale Conferentie van zaterdag 5 november j.l.

Kerkverlating is voor mij geen academisch onderwerp waar wij eens heerlijk vrijblijvend een studie over kunnen schrijven of een gesprek kunnen opzetten. Bij het woord kerkverlating denk ik aan Kees, aan Bernhard, aan Nicolien, aan Ad, aan letterlijk talloos veel anderen wier namen in nachtelijke uren weer bij mij bovenkomen – ik denk aan de gesprekken met moeders, die soms hun hele gezin van 4, 5, 6 kinderen uit de kerk zagen verdwijnen, ik denk aan moeizame catechisatie-uren, waar kinderen gedwongen een uurtje doorbrachten en waar ik plotseling het gevoel kreeg kleine Maarten 't Hartjes te kweken. Voor mij heeft kerkverlating te maken met vooral de situatie van de grote stads-gemeenten, waar onze eigen Nederlands Gereformeerde Kerk (althans in Utrecht, waar ik zelf mee vertrouwd ben) ondanks alle ijverige inspanningen toch naar ruwe schatting 30% van haar eigen jongeren voor de kerk verloor.

Het is niet direkt zichtbaar als je onze kerk op zondag binnenvalt, want er zijn heel veel jongeren, maar die zijn voor het merendeel van buiten afkomstig. De eigen jeugd heeft het niet gemakkelijk en blijft maar voor een deel trouw. Wie

zijn licht opsteekt buiten de Nederlands Gereformeerde Kerk ontdekt dat de situatie daar niet beter is. Men zegt dat de Rooms Katholieke Kerk in de zestiger jaren 60% van haar jeugd verloren heeft. Dat zal bij de Hervormde en Ge-

werp weg te trekken uit de sfeer van het doemdenken.

De kerk is meer dan een preek

2. Toch is dit nog maar een zwakke aanloop voor mijn overige twee punten. De tweede reden waarom ik er hier over spreek is omdat ik geloof in het belang van alle bijkomende bedieningen. Het is een vreemde uitdrukking maar ik weet niet hoe ik het beter zeggen moet. Ik bedoel met bij-komende bedieningen alle activiteiten en functies in de gemeente die niet regelrecht zich bezig houden met verkondiging en onderwijs maar die daaraan zijn toegevoegd om de toon te zetten, om de voltrekking ervan toe te passen. Dat heeft alles te maken met de diakonie. Maar ik denk hierbij ook aan het gebouw, aan de organist, aan de koffie-zetters na de kerkdienst, aan de kontaktzusters, aan de bazar, als die gehouden wordt, aan de verzamelaars van oud-papier voor de Stichting Redt een Kind, aan koor of kantoor, aan de organisatoren van een jeugd-week-end, aan de kosten van kostersvrouw. Al deze functies en activiteiten zijn veel belangrijker dan ooit werd vermoed. De jongeren vandaag zijn gevoelig voor sfeer en toonzetting, voor de details van de manier waarop iets gepresteerd wordt, voor het gebouw, en laten dat heel zwaar wegen in hun beoordeling van de praktijk van het gemeente-zijn en zelfs van hun keuze vóór of tegen het evangelie. Heel vaak heb ik bij mijn vraag hoe iemand een kerkdienst beleefde, ontdekt dat de doorslag of de dienst positief of negatief werd beleefd werd gegeven door wat ik zoëven noemde de bijkomende bedieningen, de sfeer van het gebouw, de manier van zingen, de stijl van de onderlinge omgang, de manier van collecteren en de wijze van presentatie van het doel, het kontaktoefenen ná de dienst etc.

„Sociaal contact”

Bij die kontaktoefening na de dienst reken ik ook het gewone zgn. „sociale” contact door de week. Het belang hiervan kan niet genoeg onderstreept worden. Ik ken vele voorbeelden hoe persoonlijke aandacht en een vriendschapsband door de week iemand bij de gemeente bewaarde of er weer opnieuw naar toe bracht. De klacht in een grote stadsgemeente is altijd weer: ik weet niet wat ik er moet doen – ik loop erin en ga eruit zonder dat iemand mij aanspreekt, – ik ben er niet nodig, dus waarom zou ik er nog verder naar toe gaan enz. Hier komt nu het grote belang naar voren van het persoonlijke contact. Wie zich daar voor openstelt maakt vrienden, maar komt intussen ook in aanraking met onverwerkt verdriet, werkeloosheid, problemen in relaties, onzekerheid over de beroepskeuze moeten thuis, kontaktarmoede, homofilie enz. De mate waarin iemand in

deze vragen in de gemeente steun vindt zijn heel vaak bepalend voor zijn band met de gemeente. Thomas, één van de twaalf discipelen, die niet kon geloven was er niet bij toen Jezus op de paasdag aan de apostelen verscheen. De andere discipelen lieten zich door zijn ongelooftshouding niet uit het veld slaan maar haalden hem erbij. Het zgn. sociale contact maakte dat hij er na acht dagen toch aanwezig was. Zodat Jezus hem daar kon aanspreken (Joh. 20 : 24-29).

Diakonie

Het werk van de diakonie is hier van het grootste belang: ik zie dat vandaag niet meer in de eerste plaats gelegen in financiële ondersteuning – ook al blijft dat één taak – ik zie het vooral gelegen in dit zgn. sociale contact. Zakelijke voorlichting als iemand werkeloos raakt en niet eens weet dat hij nu huursubsidie kan krijgen, kontaktoefening met een gezin zonder vader, iemand inschakelen voor een activiteit in de gemeente, een vriendschapsband opbouwen met een jongen die je vaak wat alleen ziet staan, informatie doorgeven over kringen en gespreksgroepen, een maaltijd organiseren waar mensen voor kunnen intekenen, een actie opzetten voor een maatschappelijke nood, naar

wegen zoeken om mee te doen met zoiets als het conciliaire proces voor vrede en gerechtigheid!

Ieder zal met eigen gaven en mogelijkheden een bijdrage kunnen leveren en de inzet van allen bepaalt de band in de gemeente en haar uitstraling naar buiten. Zoals in de aankondiging van deze conferentie geschreven staat: „De gehele gemeente moet de diakonale gestalte vertonen in de bediening van de barmhartigheid van Christus”. De diakenen mogen met hun bijzondere opdracht als een verbijzondering van het ambt van alle gelovigen aan deze zorg voor elkaar leiding geven.

Gaten in de zorg

Toen de apostelen in Handelingen 6 merkten dat er iets haperde aan de gemeenschap en een deel van de gemeente, nl. dat de Grieks-sprekende weduwen bij de dagelijkse verzorging buiten de boot vielen, werd het diakenschap ingesteld om in deze nood te voorzien. Zo blijft het tot vandaag toe de speciale opdracht van diakenen om zulke gaten in de zorg op te merken en de gemeenschap te versterken. Dat zijn vandaag niet de Grieks-sprekende weduwen maar misschien in uw gemeente: de taal-van-de-bouwvakkers-sprekende jongeren, of de taal-van-Randy-New-

Ned. Geref Jeugdwerk – Themadag

Beloofd is beloofd

Themadag over de ervaring van het geloof bij gelegenheid van 100 jaar Gereformeerd Jeugdwerk Nijkerk, 19 november 1988.

Wat is de waarde van het christelijk geloof? Deze vraag wordt in de praktijk niet beantwoord door de bespreking van de leer en van dogma's, maar door te kijken: wat heb je eraan? Ervaar je er iets bij?

In gereformeerde kring heeft de *ervaring* van het geloof niet altijd de grootste aandacht gehad. Maar daar komt verandering in. De intensieve ontmoeting met evangelische groeperingen, waar de nadruk juist wel op de ervaring ligt, zal hier niet vreemd zijn. En het zit ook in de lucht: bij heel veel dingen wordt niet gevraagd „is het waar of betrouwbaar?”, maar „werkt het?”.

Nu hoort het bij de aard van het christelijk geloof, dat het leeft van Gods *beloften*. Hoe sluiten die beloften aan bij wat een gelovige in de praktijk ervaart?

De stichting Nederlands Gereformeerd Jeugdwerk ziet de viering van het 100-jarig bestaan van het landelijk gereformeerd jeugdwerk als een goede aanleiding om onder de titel „*Beloofd is beloofd*” aan het onderwerp geloof en ervaring aandacht te besteden.

De stichting heeft daarbij niet de pretentie de voortzetting van het 100 jaar geleden begonnen landelijk jeugdwerk te zijn, maar ziet zich wel met dankbaarheid als een loot aan de stam van dit werk.

Sprekers op de themadag zijn: drs Arnold van Heusden, directeur van de Evangelische Alliantie en ds Willem Smouter, voorzitter van de stichting Nederlands Gereformeerd Jeugdwerk. 's Middags is er een forum, waaraan ook dhr. C. Huizinga uit Heerenveen zal deelnemen. Hij was gedurende vele jaren bestuurslid van de Ned. Bond van Gereformeerde Jongelingsverenigingen, de organisatie voor het landelijk jeugdwerk binnen de ongedeelde Vrijgemaakt Gereformeerde Kerken. Dit geldt ook voor de dagvoorzitter, de heer P. C. van Wijk uit Zaltbommel, die de eerste voorzitter was van het landelijk jeugdwerk binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Voor deze bijeenkomst worden zowel de jongeren zelf als alle andere geïnteresseerden uitgenodigd.

De bijeenkomst wordt gehouden in gebouw „De Schakel” te Nijkerk en duurt van 10.00 tot 16.00 uur. Deelname aan de themadag kost f40,-. Van schoolgaande, studerende of werkloze jongeren wordt de helft gevraagd. Bij deze prijs zijn een feestelijke lunch, koffie en thee en een informatiemap inbegrepen.

Inschrijving voor deze dag is wenselijk, in verband met de lunch die geserveerd wordt en de informatiemap die van tevoren wordt rondgestuurd. Inschrijving, liefst schriftelijk, is mogelijk bij D. van der Molen, Socratesstraat 58, 7323 PG Apeldoorn, tel. 055-664609. Voor nadere inlichtingen: drs R. Venderbos, tel. 071-156072 en ds W. Smouter, tel. 070-997649.

man-sprekende middelbare scholieren. Als ik dat werk van diakenen een bijkomende bediening noem, zal het duidelijk wezen dat dat geen geringschatting van die taak is. Echt „dienen” (in het Grieks: diakonein) lijkt altijd een 'extra', iets wat niet persé hoeft. Daaraan herken je zelfs de dienstknecht-gestalte. Hij of zij werpt zich op om iets te doen wat anderen overbodig achten of niet aan denken. Daaraan herkennen wij zelfs het eigenlijke van Jezus' komst en werk in de wereld. Paulus zegt in Phil. 2 : 6 : Hij had het veilige en geborgene van het bij-de-Vader-zijn ook helemaal voor zich kunnen houden, maar Hij heeft dat niet gedaan. Hij heeft die rijkdom vrijwillig afgelegd om zich aan ons gelijk te maken. Zo heeft Hij het grootste gat in de gemeenschap opgemerkt en door Zijn werk hersteld. Omdat Hij van ons hield. In dat spoor moeten wij ook aan het diaken-zijn inhoud geven. De kerk van vandaag staat of valt met wat ik haar bijkomende bedieningen noemde. Al die dingen die niet hoeven of moeten, en die wij toch doen. Zij zijn graadmeters van onze liefde.

Orthodoxy of community

Dr. Schaeffer zei ons altijd dat traditioneel-gereformeerde kerken zich wel – en terecht – inzetten voor de orthodoxie in de leer. Daar hebben zij veel graadmeters voor. Zij hebben alleen vaak over het hoofd gezien dat er niet alleen een orthodoxie is „in de leer”, maar ook „an orthodoxy of community” een rechtzinnigheid wat betreft de beoefening van de gemeenschap. Het is zelfs een eerste kenmerk van die ene heilige algemene christelijke kerk waarin wij iedere zondag zeggen te geloven: gemeenschap der heilige. Als er orthodoxie is in de leer maar niet in de gemeenschap wordt het koud in de kerk. Daar ligt een diepe oorzaak van kerkverlating, de bijkomende bedieningen zijn graadmeters van deze orthodoxie.

(wordt vervolgd)

Ontvangen boeken

Trans Europa Reizen, (Vakantiereizen naar Oost-Europa); Uitg.: Trans Europa reizen, Postbus 233, 6880 AE Velp, tel. 085-649908.

Caroline Collier, Aids: een verwoestende epidemie; 87 blz., Buijten en Schipperheijn, Amsterdam i.s.m. Lindeboom Instituut.

Drs A. G. Knevel (redactie), Waar leef ik voor? (geloofsleven); 100 blz., f15,90; ISBN. 90-242-4383-1. Uitg. J. H. Kok, Kampen (in samenwerking met de Evangelische Omroep); Auteurs o.a.: J. Douma, K. Exalto, W. H. Velema, N.C. v. Velzen.

D. W. L. Milo, Nunspeet

HENOCH zijn engelen geslachtsloos?

Of engelen geslachtsloos zijn? Wat een vraag. Voor sommigen grenst deze aan blasphemie. De sexualiteit der mensen, gecorrumpeerd door eeuwen van zondige praktijken, wordt gezien als de flagrante tegenpool van de reinheid der engelen. En daarmee basta.

Het voorgaande over de zondeval der engelen-en-mensen wijst echter niet op geslachtsloosheid der engelen. Daar komt wel enige sexualiteit aan te pas. Vandaar dat velen – vaak in het spoor van middeleeuwse theologen *) zich vastklampen aan het woord van onze Heiland: „de kinderen van deze eeuw trouwen en worden ten huwelijk gegeven; maar die waardig zullen geacht zijn dié eeuw te verwerven, en de opstanding uit de doden, zullen noch trouwen noch ten huwelijk uitgegeven worden; want zij zijn de engelen gelijk; en zij zijn kinderen Gods omdat ze kinderen der opstanding zijn”.

Gewapend met deze Schrift durfden sommige theologen zelfs verder te gaan en het huwelijksverkeer de eigenlijke zondeval der mensheid te noemen. Ons huwelijksformulier gaat daar bewust tegen in, door te leren dat de huwelijke staat Gode behaagt.

Die misantropische theologen schijnen steun te vinden in Genesis 4 : 1. Daar staat dat na de zondeval Adam zijn vrouw Eva „bekende” en kinderen verwekte. Het gezinsleven kwam daar binnen het prikkeldraad van de zonde te liggen. Niet is dan in rekening gebracht wat Genesis ons verder leert (6 : 9, 10): „Noach was een rechtvaardig en oprecht man in zijn geslachten: Noach wandelde met God. En Noach gewon drie zonen”. Noach zo goed als Henoch hebben met God gewandeld en niettegenstaande dat, *of mitsdien*, verwekten ze kinderen.

Samenvattend zouden we willen stellen: dat het huwelijk de mens tot zijn

*) Augustinus bijvoorbeeld, die in *De Civitate Dei* voor „zonen Gods” de mogelijkheid van geestelijke wezens erkende, maar koos voor „mensen”. (L. XV. c. 23.) Bilderdijk (in zijn eposfragment *De ondergang der Eerste Wereld*, bew. dr J. Bosch, Zwolle 1959 pag. 127-151) volgde de kerkvaders in zijn verwerping van engelen en keuze van mensen. Hij kende slechts enkele delen in een Griekse vertaling – nog niet de latere manuscripten, gevonden in 1773, 1886/7 en Kumran.

hoogste bloei brengt – al brengt het berderf van het beste het allergeest mee. Daarom moeten we zo voorzichtig omgaan met ons heilig huwelijk.

—o—

We hebben de uitspraak van Jezus even laten liggen en gaan nu verder met Henoch. Die vertelt als ooggetuige – het was namelijk in zijn dagen – hoe de tegen natuurlijke vermenging van geesten en mensen plaats vond. Hij „zag” de engelen, ongeveer zoals ook in onze tijd engelen „gezien” worden: als normale menselijke wezens, zij het dat ze uit het niet komen, zich stoffelijk manifesteren en in het niet verdwijnen; alleen daardoor zijn ze als engelen te herkennen, achteraf. U denke aan het boek „Engelen” van de Haarlemse christen-arts dr H. C. Moolenburgh en zie onze artikelen in dit blad, oktober-december 1984.

De engelen die bij de massale zondeval betrokken waren, tweehonderd stuks, blijken allen *mannen* te zijn geweest. (Dit ten voordele van de vrouwen, die zich medeschuldig gevoelen aan Eva, de eerstverleide mens die een vrouw was.) Over de mannelijkheid van die 200 engelen laat Henoch geen twijfel bestaan. Met een naïeve ernst – die geheel strijdig is met de tot in onze eeuw heersende victoriaanse cultuur, welke alle sexualiteit categorisch onder de tafel veegde – noemt Henoch man en paard: de engelen, zegt hij, lieten hun mannelijke organen naar buiten komen, als paarden (86 : 4).

U schrikt van zulke ontsierende details? Maar herinner u dan even, dat Jesaja (6 : 2) beschreef hoe de serafim in de tempel Gods twee vleugels nodig hadden om hun „voeten te bedekken”. De Wb Vert. tekent hierbij aan: „ze bedekten hun geslachtsdeel, eufemistisch aangeduid met voeten”.

—o—

Engelen zijn dus volgens het Woord niet geslachtsloos. Ze bezitten het vermogen tot illegale voortplanting. Maar juist als geestelijke wezens past het hun niet, aan illegale lusten toe te geven. Daarvoor kregen ze nu juist onsterfelijkheid, een hemelse woning en geestelijkheid. Dat sommigen echter „lust” in zich lieten opkomen, en kweekten, en practiseerden, maakte hen zo slecht. Henoch wandelde met God, mag een „mens Gods” genoemd worden (1 Tim. 6 : 11). Maar naast elke man Gods staat een vrouw Gods, evenzeer naar Zijn beeld geschapen, evenzeer tot alle goed werk toegerust. En elk wezen, al ware het een engel uit de hemel, dat een vrouw Gods schoffeert, is doortrapt

slecht. De gevallen engelen waren dat, (Eng. scoffers = spotters). Niets meer en niets minder. Het erge is dat zij de vrouwen hebben ingepalmd voor hun boze lusten: ze leerden haar te behagen en te verleiden. Van passiviteit tot activiteit: so werden Weiber zu Hyänen, zei F. v. Schiller. De naam van Kas-deja is vastgelegd als de gevallen engel, die de vrouwen leerde het embryo haar baarmoeder uit te drijven! (59 : 12).

—o—

We hebben laten rusten de uitspraak van de Heiland, die we o.m. in Lucas 20 : 34-36 vinden. In deze bedeling neemt de mens deel aan de voortplanting „opdat het de aarde nimmer aan mensen zal ontbreken”. Maar in de nieuwe bedeling houdt de voortplanting op: *want* ze kunnen niet meer sterven, *want* ze zijn de engelen gelijk. Twee redenen, die in elkaar grijpen. De mensen van de opstanding zijn onsterfelijk, geestelijk als de engelen. Maar wanneer ze „als de engelen zijn”, zijn ze niet geslachtsloos. Een man blijft naar onze bescheiden mening een man, een vrouw blijft een vrouw. Elk met zijn eigen aard, elk met zijn eigen visie, elk met zijn eigen taak – maar zonder huwelijk of overspel. Wanneer de gevallen engelen niet het vermogen tot voortplanting zouden hebben bezeten, was hun heiligheid minder heilig dan ze lijkt: wanneer een verleiding geen aantrekkingskracht heeft, bestaat de verleiding niet en is het nee-zeggen hypocrisie.

In dit verband wordt ook wel Gal. 3 : 28 genoemd: „In Christus is geen man of vrouw”. Verstaan wordt dan: wanneer we „in Christus” zijn, vervalt het geslacht. Dat kan de bedoeling van deze tekst niet zijn: Paulus zegt dat wij allen door het geloof kinderen Gods zijn, ongeacht of we Jood of Griek zijn, dienstbare of vrije, man of vrouw – allen een.

—o—

Vermoedelijk is het voorgaande voldoende geweest om aan te tonen, dat volgens de Bijbel engelen niet geslachtsloos zijn. Hoewel wij geen plaatsen aantreffen, waar engelen uitgesproken vrouwelijk zijn – dit in tegenstelling tot wat de beeldende kunst van 20 eeuwen christenheid te zien geeft – wordt van engelen dikwijls als van *mannen* gesproken. Nooit van wezens of zo iets. Om ongelovige lezers echter een volle, gedrukte, geschudde en overlopende maat te geven, volgen hier nog enkele Bijbelplaatsen. Om te overwegen.

Abraham (Gen. 18 : 1) zag drie *mannen* – het bleken engelen te zijn.
Lot (Gen. 19 : 7, 8) ontving drie *man-*

nen in huis. De geperverteerde inwoners van Sodom prefereerden deze engelen zelfs boven de dochters van Lot.

Jacob (Gen. 35 : 24) worstelde met een *man* – die een engel bleek te zijn.

De Heere zond (Ex. 23 : 20) een engel voor het aangezicht van zijn volk en zei: verbitter *hem* niet.

De engelen, zegt Psalm 103 : 20, zijn krachtige *helden*.

Nebucadnezar (Dan. 3 : 25) zag 4 *mannen* in de oven; een ervan was een engel.

Zacharia (1 : 8, 10, 11) zag een *man* tussen myrthen staan – hij was een engel.

En tot overtuigend slot: Paulus wees (1 Cor. 11 : 10) op het gebruik van zijn dagen: dat de getrouwde vrouw een sluier droeg „om der engelen wil”. Om te doen blijken dat ze iemand toebehoorde, zeggen oude kanttekenars. Doet dit niet denken aan de tegennatuurlijke verleiding uit Genesis 6? (wij gaan verder D.V.)

D. v. d. Wekken, Almere

Tien jaar gezamenlijke kerkdiensten in Almere

Ten geleide.....

In Almere is er een samenwerking tussen de Christelijke Gereformeerde Kerk en de Nederlands Gereformeerde Kerk. Op 5 november 1978 werd de eerste kerkdienst gehouden in Almere, dat toen nog een wijk was van de moedergemeente in Lelystad. Nu 10 jaar verder, willen we terugblikken en, Gode dankbaar, hiervan melding doen. Naast enkele activiteiten in het weekeinde van 5 en 6 november achtte de kerkeraad het een goede en nuttige zaak de eigen gemeenteleden, en zeker de laatste jaren binnengekomen leden, een historisch overzicht te geven en tevens via landelijke en regionale bladen ook de zusterkerken te informeren.

De eerste gemeenteleden

In 1976 werd begonnen met de bouw van de eerste woningen in Almere. De eerste bewoners kwamen en in december van dat jaar arriveerden de eerste leden van de CGK.: de familie Landman. In 1977 kwamen nog twee gezinnen: de families Hopman en Kleine, leden van de toen nog geheten Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt (buiten verband). Het jaar daarop nog drie gezinnen, waarvan twee C.G.K. en één G.K.V.

In zo'n kleine leefgemeenschap ben je erg op elkaar aangewezen en men vond elkaar via gesprekken en bezoeken. Samen werd de kerk 'Het Anker' in Lelystad bezocht, waar reeds samenwerking was tussen de twee bovengenoemde kerken. De kerkeraad van Lelystad besloot in overleg met de leden in Almere vanaf 5 november 1978 in Almere kerkdiensten te gaan houden. Voorlopig één keer per zondag in de P.C.K.B.O.-school 'De Ark' in Almere-Haven om 11.00 uur zondagochtend. Eerste voorganger was ds A. Broersma uit Lelystad.

Op 7 september 1980 werd begonnen met twee kerkdiensten per zondag. Eind 1980 telde de 'wijkgemeente in opbouw' Almere 47 leden.

Inmiddels was er aan het predikan-

tenfront wat beweging ontstaan. Ds A. Broersma nam in het voorjaar 1980 een beroep aan als adjunct-directeur van de christelijke scholengemeenschap in Lelystad. Het beroepingswerk werd krachtig ter hand genomen. Deputaten SKIJP (Steun Kerkbouw IJsselmeerpolders) streefde naar een door deputaten gesteunde predikant in Almere-Haven, als 'wijkgemeente in opbouw' van Lelystad, dat met ingang van 1 januari 1980 een zelfstandige gemeente was geworden. Los van de SKIJP. In Lelystad werd gezocht naar een predikant uit de N.G.K., daar er tot nu toe een predikant uit de C.G.K. diende. Het beroepingswerk werd in één keer tot een goed einde gebracht, hetgeen moed gaf en tot dankbaarheid stemde. Vóór zomer 1980 namen ds K. T. de Jonge (C.G.K.) uit Steenwijk en ds G. Roukema (N.G.K.) uit Katwijk hun beroep aan.

De intrededienst van ds De Jonge was op 5 oktober 1980 in het kerkcentrum „De Goede Rede' in Almere-Haven.

Kerkbouw

Mei 1981 werd besloten tot kerkbouw in Almere-Stad door C.G.K. en N.G.K. samen. Indien vóór 1 januari 1984 (toen werd Almere een burgerlijke gemeente) met de bouw werd gestart, konden we rekenen op een gemiddelde rijkssubsidie van 60%.

Door de groei van het ledenaantal (eind 1981: 72) werd besloten niet meer te kerken in de P.C.K.B.O.-school 'De Ark', maar m.i.v. 9 mei 1982 te gaan kerken in de kapel van 'De Goede Rede' in Almere-Haven. Inmiddels was er ook een kerkeraad van de wijkgemeente Almere, bestaande uit vijf ambtsdragers inclusief de predikant.

Instituering

Op 27 februari 1983 vond de instituering van de zelfstandige maar samenwerkende gemeentes C.G.K. en N.G.K. plaats.

Kerkgebouw

Op zondag 1 april 1984 was de ingebruikname van de kerk, geheten 'De Zuiderpoort'. Dit, ook architectonisch, prachtige gebouw kwam mede tot stand door de hulp van de SKIJP en de zusterkerken van de N.G.K. De gemeente telde inmiddels 150 leden.

En zo gingen we verder. We groeiden in ledental. Relatief gezien t.o.v. de burgerlijke gemeente Almere schommelde het gezamenlijke ledental om de 0,40%. Maar dat weerhield niet om allerlei zaken op te zetten. Inmiddels zijn er in drie leeftijdsgroepen jeugdclubs, zijn er vier wijkgesprekskringen naast een aantal bijbelstudiegroepen. Er is een zendingscommissie, een evangelisatie-stuurgroep. Een aantal gemeentelieden nemen deel in het koffiebarwerk voor jongeren in Almere. Zomaar een greep uit een flink aantal activiteiten.

Het huidige ledenaantal is 237, waarvan 123 in de leeftijdsgroep 0-19 jaar. hetgeen onder meer aanleiding gaf tot het benoemen van een jeugdouderling.

Tenslotte

Nog enkele woorden over de samenwerking. Hoe dat gegroeid is heb ik hierboven aangegeven. Nu iets over afspraken en besluiten die in het verleden hieromtrent gemaakt zijn en vermeldenswaard zijn.

In het voorjaar van 1971 is op een vergadering van de Christelijke Gereformeerde classis Zwolle aan Emmeloord, Kampen, Zwolle en Oostelijk Flevoland toestemming verleend met de samenwerking in een aantal concrete vormen door te gaan en er verder gestalte aan te geven. In die vergadering werd door de afgevaardigde uit Oostelijk Flevoland opgemerkt: 'in de polder leeft het gevoel: God drijft ons samen'.

In Almere heeft dit gestalte geven geleid tot gezamenlijke bediening van Woord en Sacramenten en tot gezamenlijk beheer van de kerkelijke goederen en financiën, voorlopig met behoud van ieders zelfstandigheid. Daarenboven blijft sterk het gevoelen aanwe-

zig, dat er een roeping van Godswege ligt om de eenwording in alle opzichten te voltooien. Duidelijk moge zijn dat er aangestuurd werd en wordt om dit te doen met behoud van de banden met de landelijke Christelijke Gereformeerde en Nederlands Gereformeerde Kerken. Duidelijk moge ook zijn dat het ingezet-te proces om aan de samenwerking vorm en gestalte te geven niet op alle punten spoort met de zienswijze van het landelijk kerkverband. Maar wat dan? Het proces stoppen of terugdringen, waar tegenovergesteld er zo'n vurig verlangen is tot samenwerking, respectievelijk éénworden?

Hoe moeilijk manoevreren dit is, kan geïllustreerd worden met de situatie in een andere poldergemeente, Zeewolde. Vanuit Almere is gearbeid om daar tot een wijkgemeente te komen. Het resultaat is dat er een wijkgemeente is van N.G.K.-leden (nu 55 leden) en een wijkgemeente van C.G.K.-leden die bearbeid wordt door de C.G.K. Harderwijk. Of dit een goede ontwikkeling is, waag ik te betwijfelen.

Zo zijn er nog wat zorgen, zo zijn er ook dingen tot stand gekomen. Daar zijn we God erg dankbaar voor. Zijn Naam zij geprezen om de vele zegeningen. Hij geve ons wijsheid om verder te gaan in een eenheid van Gods kinderen. Een geschenk en opdracht van God.

Nieuwe boeken

KRASSEN is een boek over een meisje, Linda, dat het grootste deel van haar leven in tehuizen heeft doorgebracht. Tenslotte komt ze in Zetten terecht, een gesloten tehuis waar dokter Lindeboom het voor het zeggen heeft. De meisjes daar worden allemaal gedwongen kalmerende pillen te slikken, niet goedschiks dan maar kwaadschiks. En al heel gauw staat dokter Lindeboom met de injectiespuit klaar. Zo verliezen ze heel hun zelfstandigheid, ze zijn duf van de pillen en als er toch nog iemand een bevlieging krijgt en zich verbeeldt iets meer te zijn dan een voorwerp, een ding, dan is er de isoleercel. Een meisje gaat soms over tot „krassen”: ze snijdt zichzelf in de polsen zodat ze dreigt dood te bloeden en ook Linda komt zo ver. Tenslotte weet ze van een onbewaakt moment gebruikt te maken, ze loopt de grote weg op en haar trieste leven eindigt onder de wielen van een auto. Ze is veertien jaar geworden!

Dit is geen literatuur, daarvoor is het niet geschreven, maar volgens het voorwoord is alles wat in dit boek verteld wordt, echt gebeurd. Ik kan het me nauwelijks indenken: wordt in een rechtsstaat als Nederland zó met kinde-

KOLOFON

Redactie

Drs H. Algra
T. Hoekstra
Drs H. de Jong
Drs P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds K. Muller
Ds E. R. Postma
M. J. F. van der Wal

Adres van de redactie:

Ds K. Muller, Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen. Tel. 05130-20476.

Kerknieuws/Uit breder kring:

M. J. F. van der Wal, Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist. Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie:

Postbus 84, 3956 ZS Leersum. Tel.
03434-54288. Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging:

Aanmelding door overschrijving van min.
f25,-contributie.

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs:

(bij vooruitbetaling):
f55,- per jaar of f30,- per half jaar. Voor
studenten f44,- per jaar. Buitenland f79,-
per jaar of f99,- per luchtpost.

Advertentieprijs:

50 ct. per mm. Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”, Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist. Tel. 03404-22452. Post-
bus 244, 3700 AE Zeist.

ren omgesprongen? Als die afschuwelijke dingen echt allemaal gebeurd zijn, wordt het de hoogste tijd dat de justitie ingrijpt. Dit boek is een felle aanklacht, een beschuldiging waaraan men niet schouderophalend voorbij kan gaan. Yvonne Keuls zou het beter geschreven hebben, maar dat neemt niet weg dat een lezer door dit boek geschokt wordt. Het is te hopen dat het ook in handen komt van bevoegde instanties en dat die dan iets gaan dóen!

Krassen, geschreven door Annie G. Bijloord is verschenen bij Ambo kost f29,50.

Rebel onder de Regenboog

Rebel onder de Regenboog is een interessant boek over Thomas Münzer. Dat was een tijdgenoot van Luther. Münzer wilde echter niet alleen de kerk hervormen; hij vond dat Luther lang niet ver genoeg ging. Er moest volgens Münzer veel meer gebeuren: er moest een einde komen aan de maatschappelijke achterstelling van de „gewone man” en er moesten radicale politieke acties worden gevoerd.

We krijgen via deze roman de geschiedenis nu eens op een heel andere manier te zien. Er is een ik-figuur die vertelt wat hij meemaakt: wat de mensen zeggen en doen, hoe ze reageren op de geestdrijverij van Münzer, hun angsten en begeerten, hun twijfels en hun dweperij. Die ik-figuur kijkt, luistert, maar hij kiest geen partij, hij blijft zo veel mogelijk buiten schot. Ik vind dat laatste een wat zwak element in het geheel, maar verder meen ik dit boek van harte aan te kunnen bevelen aan iedereen die belangstelling heeft voor geschiedenis. Rebel onder de Regeboog, geschreven door Sietzo Dijkhuizen is uitgegeven bij Kok in Kampen en kost f24,50.

T. Hoekstra

Kerknieuws

Ds G. Roukema

Rectificatie adres en telefoonnr. ds G. Roukema. Dit adres moet luiden: Cloeckendaal 22, 6715 JH Ede. Tel. 08380-22340.

Kandidaat B. J. Eikelboom te Bunschoten

De regio Utrecht heeft kandidaat Eikelboom beroepbaar verklaard door de kerken.

Ned. Geref. Kerk van Utrecht

De Jeugdraad wil graag in contact komen met jongeren, die sinds kort in de gemeente Utrecht wonen, of er binnenkort gaan wonen vanwege hun studie of werk. Ben jij één van hen, of heeft u een zoon of dochter, die tot deze groep behoort, zou je dan zo vriendelijk willen zijn dit door te geven aan: Kees Janssens, Dillenburgstraat 23, Utrecht, tel.: 030-515729.

Ned. Geref. Kerk II van Zwolle

Het scribaat berust thans bij de heer T. Hoekstra, Spoolderberweg 18, 8019 BD Zwolle.

Het postadres der kerk blijft ongewijzigd t.w.: postbus 51, 8000 AB Zwolle.

Ned. Geref. Kerk van Enschede-Noord

Drs O. Mooiweer, predikant van de kerk van Enschede-Noord, gaat ingaande 1 januari 1989 om gezondheidsredenen vervroegd met emeritaat.

Op zondag 8 januari d.a.v. neemt hij afscheid van zijn gemeente in een dienst, die om 18.30 uur begint in de Lasonderkerk, Lasondersingel 102 te Enschede.

Ned. Geref. Kerken in de regio Arnhem

Br. M. Janssens, Zevenhuizenseweg 48, 7322 HD Apeldoorn is door de kerken in de regio Arnhem beroepbaar gesteld.

Aan br. G. Vrooland, Gentiaanstraat 496, 7322 CH te Apeldoorn is door de regio preekconsent verleend tot 1 oktober 1989.

Ned. Geref. Kerk van Neede

Het adres van de diaconie van de kerk luidt: W. W. Wolhuis, Beukenlaan 107, 7271 JM Borculo.

Uit breder kring

Open avond Reformatische Bijbelschool

Op 18 november a.s. houdt de Reformatische Bijbelschool haar eerste open avond. Een goede gelegenheid om kennis te maken met de school! Er is een gevarieerd programma met:

- informatie over verschillende opleidingen
- een indruk van het leren en leven op de RBS
- een korte proefles „vissers van mensen”
- een bijdrage van enkele (oud)-studenten
- tijd voor het beantwoorden van vragen.

Je bent van harte welkom op 18 november. Om 19.30 uur begint het programma in het gebouw van de RBS, Krakelingweg 10 te Zeist. Tot ziens! (s.v.p. telefonisch opgeven; nr. 03404-24166).

Stichting Youth for Christ

Samensmeden '88 - „Ik geloof WAT geloof ik”

Tussen Kerst en Nieuwjaar vindt van 28 t/m 31 december de trainingskonferentie „Samensmeden” plaats. Deze conferentie wordt georganiseerd door Basic, de afdeling van Youth for Christ, die zich richt op (rand)kerkelijke jongeren, en vindt plaats in Amsterdam. Het thema van Samensmeden '88 is „Ik geloof wat geloof ik”. De persoon van Jezus Christus staat hierbij centraal: hoe heeft Hij geleefd, wie was Hij, wie is Hij, hoe (verschillend) wordt Hij vandaag de dag door christenen beleefd.

Samensmeden '88: een gevarieerd programma van viering, studie en erop uit trekken, bedoeld voor jongeren, die zich willen bezinnen op wie Jezus Christus voor hen is, die iets willen opsteken en - samen met zo'n 500 andere jongeren - wat te vieren hebben.

Samensmeden '88 wordt een belevenis! Vraag de informatiefolder aan door een briefje te sturen naar Youth for Christ/Basic, Postbus 73, 3970 AB Driebergen-Rijsenburg.



"Goede voorbereiding van je studie begint bij de EH."

Het EH-Basisjaar, net iets voor jou. Voor een christen is het doorgaans moeilijk tijdens verdere studie staande te blijven. Daarom kan een jaartje bezinning op vakken als theologie, filosofie en psychologie geen kwaad. Daarnaast zijn er ook praktische vakken, zoals typen, schrijf-, spreek- en studievaardigheid. Vraag een studiegids aan:

Evangelische Hogeschool

Stadsring 42, Postbus 957
3800 AZ Amersfoort

Stuur mij vrijblijvend informatie over het EH-Basisjaar.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode/Plaats: _____

(postzegel is niet nodig)

opb

Evangelische Hogeschool
Antwoordnummer 151
3800 VB Amersfoort Tel.: 033-62 17 31

„Gelijk zich een vader ontfermt over zijn kinderen
ontfermt Zich de Heere over wie Hem vrezen.”
Psalm 103: 13

Dankbaar voor alles wat hij voor ons is geweest, geven wij u kennis, dat de Heere op Zijn dag tot Zich heeft genomen Zijn kind, onze lieve, zorgzame vader, groot- en overgrootvader *

JAN HOEKMAN

weduwnaar van Aaltje Hoksbergen

in de gezegende leeftijd van ruim 100 jaar.

Kampen: A. Hoksbergen-Hoekman
Kampen: J. Hoekman
Kampen: J. Hoekman
G. Hoekman-Snel
Kampen: J. Holtland-Hoekman
Haskerhorne: K. Hoekman
G. Hoekman-Gunnink
Mastenbroek: A. J. Hoekman
A. Hoekman-Leeffers
Kamperzeedijk: E. Hoekman
A. Hoekman-Kok
klein- en achterkleinkinderen

6 november 1988

Kamperzeedijk 147, 8281 PE Genemuiden

Verzoeken geen bloemen

Gelegenheid tot condoleren in het gebouw „De Driester” aan de Kamperzeedijk op vrijdag 11 november van 12.45 tot 13.15 uur.

De begrafenis zal D.V. plaatsvinden vrijdag 11 november a.s. op de algemene begraafplaats van Kampen te IJsselmuiden. Vooraf zal een dienst van Woord en Gebed worden gehouden in „De Driester”, welke zal aanvangen om 13.30 uur en geleid zal worden door de weleerwaarde heer ds E. Zwarteveen, welke dienst voor een ieder toegankelijk is. Vertrek vanaf „De Driester” om 14.00 uur.

„Het recht om te wonen” in brochure-vorm verkrijgbaar

De causerie, die de heer C. Huizinga te Heerenveen op 28 maart 1978 tijdens de jaarvergadering van de persvereniging heeft uitgesproken, is in brochure-vorm verschenen.

De brochure „Het recht om te wonen (over de identiteit en de toekomst van onze kerken)” kan worden verkregen door een bedrag, groot f 6,20, over te maken op postrekening 404945 t.n.v. de Gereformeerde Persvereniging „Opbouw” te Leersum.

Voorts zijn bij de persvereniging voorradig:

Recht om te wonen	f 6,20
„Jeremia” bijbelstudie van ds M. R. vann de Berg	f 14,50
„Antroposofie” van drs P. J. van Kampen	f 4,70
De plaats van de vrouw in de gemeente van dr D. Holwerda, ds G. Janssen, Rev. Don. A. Coding en drs H. de Jong	f 5,70

Inclusief verzendkosten

Plaats uw familieberichten in dit blad

Met overtuiging

Het NEDERLANDS
DAGBLAD is een unieke krant,
met een boodschap die zich
uitstrekt tot alle facetten van het
leven.

De inhoud van het ND wordt
gekleurd door de Bijbel, als
richtsnoer voor het dagelijks
leven. Daarom heeft het ND ook
een boodschap voor u, voor jou.
Een boodschap met overtuiging.

Wilt u daar meer van weten?
Vul dan de bon in.

☐ Voor een speciale prijs neem ik een proefabonnement op het Nederlands Dagblad.
Ik krijg de krant dan vier weken lang voor maar f 11,50.

☐ Ik neem een abonnement op het Nederlands Dagblad en betaal
☐ per kwartaal f 72,-
☐ per jaar f 282,45

Wacht met betalen tot na ontvangst van onze acceptgiro.

Naam:

Straat:

Postcode:

Woonplaats:

Telefoon:

Deze bon in open, ongefrankeerde enveloppe zenden naar:
Nederlands Dagblad, Antwoordnummer 1004, 3770 VB Barneveld.
U kunt ook bellen: 03420-90041, Afd. Abonneservice.

OB

Nederlands Dagblad

Gereformeerd gezinsblad